

Gemeente van Christus,

“Daar is uit 's wereldds duist're wolken een licht der lichten opgegaan...” Zo begint het oude Kerstlied, geschreven door Nicolaas Beets. Een berijming van de tekst uit Jesaja die we zojuist hebben gehoord. Met Kerst gaat het om (de strijd tussen) die twee: Duisternis en Licht. De duisternis is aanzienlijk eenvoudiger onder woorden te brengen dan het Licht

In de tijd van de profeet verwijzen die “duistere wolken” naar de grote golven van het Assyrische leger, die over het Beloofde Land spoelen. Voor de zoveelste stampen daar soldatenlaarzen. En vloeit er bloed: van soldaten, van onschuldige mannen, vrouwen en kinderen.

Wie de geschiedenis van de mensheid overziet, moet concluderen dat het van alle tijden is. En van alle plaatsen. Zal daar ooit een einde aan komen?

Ja, zegt de grote profeet. Hij is er heilig van overtuigd dat het deze keer anders zal gaan. Weliswaar zal Assyrië op korte termijn de overhand hebben. Maar het zal niet voor lang zijn. Want “een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven.” Een koningskind, dat eenmaal op de troon gezeten, zijn rijk zal besturen in Gods naam. En vrede en gerechtigheid zullen elkaar kussen, voor eens en altijd!

Deze koning zal “de sterke man zijn, die het volk weer groot zal maken”!

Oehhh , dat laatste dat klinkt in onze tijd allemaal niet zo lekker, toch? Dat klinkt niet als Jezus, maar eerder als Trump.

Daar hebben we meteen een engel/valkuil in deze tekst te pakken: het is in mijn beleving een grote illusie om het heil, zeker het éeuwige heil, te verwachten van “een sterke man”. Een heerser die het volk groot zal maken. Waarom moet een volk eigenlijk groot zijn? Zolang die gedachte nog aanwezig is, de ene keer in Amerika, de andere keer in Rusland, dan weer in China, of zelfs in een land als Noord Korea of Israël, om er maar een paar te noemen, zal het nooit iets worden, met dat wereldwijde koninkrijk van God.

Vrede en gerechtigheid kunnen door geen enkele sterke man of vrouw worden opgelegd. Die kunnen alleen innerlijk in een mens ontstaan. En van daaruit kan het naar buiten komen en gestalte krijgen.

De kerk heeft in die Vredevorst waar Jesaja het over heeft Jezus herkend. Maar Jesaja had het over iemand in zijn eigen dagen, niet over een kind dat zo'n 600 jaar later geboren zou worden.

En al was het wél het geval geweest: zelfs een uitzonderlijk mens als Jezus, de mens geworden liefde en ontferming van de Allerhoogste, heeft dat koninkrijk van God niet in zijn eentje kunnen vestigen. Het laat zich niet opleggen. Het kan alleen maar in jouzelf geboren worden, iets van die Geest van Christus. En van daaruit groeien, handen en voeten krijgen in deze wereld. En dat dat koninkrijk van het Licht, 2000 jaar na de geboorte van Jezus, misschien wel verder weg lijkt dan ooit te voren, dat zegt nogal wat over de macht en de kracht van wat Johannes “de Duisternis” noemt.

Ik zei het een paar weken geleden al , in een gebed: het Licht heeft het moeilijk, in onze dagen. Ook wij dolen in duisternis rond. Stampende laarzen en bloederige mantels in Oekraïne.

Het Russische volk wordt beduvelde door de eigen regering. Tragisch dieptepunt van het afgelopen jaar: de patriarch van de Russisch orthodoxe kerk (zelf miljardair, terwijl talloos veel van zijn gelovigen van de armoede niet weten waar ze het zoeken moeten), deze kerkvorst (!) bestempelt Poetin als: De Verlosser.

Tegelijkertijd met de oorlog in Oekraïne vindt de grootste humanitaire ramp sinds decennia al langere tijd plaats in Jemen. Maar dat ligt gevoelsmatig blijkbaar wat verder van ons bed.

De democratie in Amerika wankelt, China is bezig zichzelf nog groter te maken dan het al is.

Her en der komen populistische leiders aan de macht.

En boven dit alles drijven de donkere wolken van de klimaatcrisis.

Het is in déze duistere wereld, dat we opnieuw met Kerst vieren dat óns een kind is geboren, een zoon ons gegeven. Dat er in ónze duisternis een Licht der Lichten is opgegaan. Een geboorte, een gebeurtenis die heel ons leven - en tegelijkertijd heel deze wereld - blijkbaar in een ander licht kan zetten. Licht dat door al die duistere wolken die we net op een rij hebben gezet, heen kan breken. Als je er oog voor hebt, tenminste.

Want het Licht komt naar ons toe in de gedaante van een klein mensje, dat even weerloos en kwetsbaar als wij wordt geboren in een wereld waarin duisternis heerst op vele plaatsen. En in vele mensenharten.

Wat is dat voor Licht?

Johannes probeert met zijn wonderlijke, mysterieuze Kerstevangelie, dat traditioneel op deze dag gelezen wordt, antwoord te geven op precies die vraag.

Ik doe een poging om het wat naar deze tijd te vertalen:

“In het begin was het Woord. En het Woord was bij God en het Woord was God...in het Woord was leven en het leven was het Licht voor de mensen. Alles is erdoor ontstaan.”

Om helder te krijgen wat we met Kerst vieren gaat Johannes helemaal terug naar het begin: de schepping. Alles was woest en leeg, levenloos, duisternis (!) zweeft over de oervloed.

Dan spreekt God. En het allereerste woord dat Hij spreekt is: Licht.

Gij die geroepen hebt: Licht! En het licht werd geboren. Dit licht is goed en lieflijk en verspreidt warmte... en verjaagt de duisternis. Het is, zou je kunnen zeggen, Licht geworden liefde van God.

Alles wat daarna volgt in het scheppingsverhaal, alles wat wij om ons heen zien en in onszelf kunnen ontwaren, leeft in en door dit Licht. Deze liefde van God. Jij ook.

Alles is ervan vervuld. Als je er oog voor hebt, zie je het in en door alles heen naar buiten schijnen.

Je kunt het, als je wilt, visualiseren en denken aan het licht van de zon op een heldere dag. Alles baadt dan in het zonlicht. In elk golfje van de zee is het aanwezig. En als je je omdraait zie je het glinsteren in het zand van de duinen en in elke spriet helmgras. In het wit van de strandlopertjes en de meeuwen. In de ogen van degene die naast je loopt.

Je ervaart iets van “het vloeiende Licht van de Godheid”, zoals de middeleeuwse mystica Mechtild van Magdeburg het noemde. Beeldspraak voor: Gods scheppende, bezielende Geestkracht en Liefde.

Als je je hiervan bewust bent geworden, van dit “Licht van de Vader, Licht van den beginne”, dan kijk je met andere ogen naar de wereld om je heen. Naar de mensen om je heen. Naar jezelf. In alles en iedereen is dit Licht aanwezig. De Duisternis is er weliswaar óók, maar kan dit Licht niet overwinnen.

In de geschiedenis van Israël is de Duisternis keer op keer binnen gevallen. En steeds als dat gebeurde, schonk God zijn Woord. En liet Hij iets van dat Licht weer schijnen: in de woorden en visioenen van profeten zoals Jesaja. En op een unieke manier in de woorden en daden van Jezus van Nazareth. Johannes noemt hem daarom: “het ware Licht dat naar de wereld is gekomen en dat ieder mens verlicht.” Later in dit evangelie zal Jezus van zichzelf zeggen: “Ik ben het Licht der wereld. Wie mij volgt, loopt nooit meer in de duisternis, maar heeft het Licht dat leven geeft”(Joh. 8:12)

Die scheppende, bezielende Geestkracht en Liefde van God heeft in Jezus op een unieke wijze gestalte gekregen. Hett Licht schijnt als het ware door hem heen naar buiten.

En het werkt helend. Het opent de ogen van verblinde mensen, zet mensen die niet verder konden weer op hun benen, het doorbreekt het isolement van melaatsen, hoeren en tollenaars. Het heelt wat gebroken is in het leven van mensen. Het neemt hun angsten weg. Angst niet goed genoeg te zijn, angst voor het leven, angst voor de dood. Angst voor God.

Je zou het ook zo kunnen zeggen: het zet de mensen die zijn pad kruisten weer in het Licht. Zó dat ze als voor het eerst zichzelf zien als door Gods ogen. Dat ze zich realiseren dat dat Licht van God ook in henzelf aanwezig is. En daarmee zorgt Jezus voor een ongekende religieuze aardverschuiving:

“God” is niet langer alleen een Hemels iets of iemand ver boven ons verheven. Maar is aanwezig in alles en iedereen...in jou zelf.

Hij heeft dat zelf ervaren helemaal aan het begin van zijn openbare optreden: als hij gedoopt wordt door Johannes... uit het water omhoog komt en een stem hoort: jij bent mijn geliefde kind. Dat is in zijn leven een cruciaal gebeuren geweest! Daaruit vloeide alles wat volgen zou voort. Deze gewaarwording gaf hem de kracht en het doorzettingsvermogen om zijn weg te gaan.

Soms breekt Uw licht / in mensen door / onstuitbaar / zoals een kind geboren wordt.

Gedenk de mens die wordt genoemd Uw kind, Uw koninkrijk, **Uw Licht**.

Geen duisternis heeft hem ooit overmeesterd...

Aldus Huub Oosterhuis in een van zijn mooiste liederen.

Waarmee direct gezegd is dat ook dit "kind ons geboren" niet alle vormen van duisternis, van gebrokenheid in het leven doet verdwijnen. Maar wel dat die Duisternis hem niet kan overmeesteren. Niet het laatste woord heeft.

God heeft niet alleen het eerste woord, maar ook het laatste.

Het zijn grote woorden, ik spreek ze uit ver boven mijn macht, zo voelt het.

Maar ze omschrijven de fundamentele waarheid over het leven van Jezus. En daarmee ook over het leven van ieder van ons. "Hij is het ware Licht dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam", zegt Johannes. Wie ontvankelijk zijn voor zijn woord, die heeft hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden.

Ik probeer het nog iets anders te zeggen: in dit kind ons geboren zien we, als in een spiegel, wie we in wezen zijn: kinderen van het Licht. Ieder van ons: mens geworden woord van God. Mens geworden Licht van den beginne. Bezield door Gods scheppingskracht en liefde.

Als jij jezelf met zulke ogen kunt zien, dan wordt Christus in jou geboren.

Ik besluit met een klein gedichtje van Hans Andreus. Licht is bij hem een beeld van God, zou je kunnen zeggen. Hij heeft talloos veel gedichten over het Licht geschreven. Omdat het hem maar steeds niet lukte om onder woorden te brengen wat hij zich daarbij voorstelde of van ervoer.

(Een herkenbare ervaring: het laat zich niet in woorden vangen). Daarom heet dit gedicht dan ook:

Of hoe dat heet

Gelukkig dat het Licht bestaat
en dat het met me doet en praat
en dat ik weet dat ik er vandaan kom
van dat licht
of hoe dat heet,

Ik wens u allen iets van deze ervaring toe.

Amen.